

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Forum Competens Quæstionibus ex Universo Jure
selectis, atque ad praxin utilissimis illustratum, Seu
Tractatus Canonico-Civilis**

Friderich, Melchior

Ingolstadium, 1709

Caput II. De Causis ad Forum Seculare pertinentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61662)

n. 17. cum ne quidem in causis contra Clericum coram Judice laico decisus, v. g. si is coram tribunali profano contra laicum egit aut ab eodem reconventus fuit, possit Judex laicus executionem in ejus bonis facere, sed ea facienda sit à Judice Ecclesiastico ad requisitionem laici, ut cum communi DD. dixi suprà n. 610. Nihilominus committere laicis tanquam organis & ministris contra Clericos possunt executionem aliquam & ministerium facti, ut loquitur Suar. *Lib. 4. Defens. Fid. c. 34. n. 25.* ad impedienda peccata & perturbationem publicam, ut eripiantur Clericis arma, quæ de nocte gerunt, vel ut comprehendantur in gravi delicto deprehensi, vel ut contumaces & comparere renuentes ad Judicem Eccles. pertrahantur. Pariter potest laicus in causis Ecclesiasticis esse Tabellio seu Notarius. Decius *l. c. n. 18.* cum communi DD. quam praxis Dioecesium confirmat. Ratio dari debet: quia Notarius est purus Minister, nullam in causa jurisdictionem exercens. Eadem ex ratione laicus Procurator esse potest, non tantum in causis Matrimonialibus, ut quidam volebant; sed etiam reliquis spiritualibus. Patet ex *C. 1. de Procurator. in 6. & C. 24. de Præbend.* Nudum enim exhibet ministerium absque ulla jurisdictione: neque agit nomine proprio. Potest denique esse Arbitrator in rebus spiritualibus & fructibus Beneficij cum alio quodam Arbitro, qui sit Clericus. *C. per tuas 9. de Arbitris.* In patrimonialibus verò & temporalibus Clericorum ac Ecclesiarum solus facere arbitrium potest. *C. Dilecti 4. eod.*

C A P U T II.

De Causis ad Forum Seculare pertinentibus.

§. I.

Quæ Causa ad Forum Seculare pertineant.

S s s

SUM.

SUMMARIUM.

654. *Causæ profanæ inter laicos vel contra laicum à Clerico motæ solius Judicis laici jurisdictioni subsunt.*

655. *Nisi laicus in administranda justitia sit negligens.*

656. *Ob peccatum laici Ecclesiæ subditi semper corrigi & compelli ad emendationem possunt à Prælati Ecclesiasticis.*

657. *Possunt Clerici esse delegati Principis secularis.*

654. Regulæ instar receptum ac traditum Jure Canonico est *C. Novit ille 13. de Judic. & C. Ex tenore 11. de Foro Compet.* causas profanas inter laicos vel contra laicum motas solius Judicis laici jurisdictioni subesse. Hinc ipse etiam SS. Pontifex injustitiam committeret, si viâ ordinariâ & extra casum necessitatis causis temporalibus pertinentibus ad forum Principis aliorumque Judicum secularium, extra dominium ipsius temporale existentium, se immisceret, uti sumitur *ex cit. C. 11. & tradunt ibi Interpp.* Quæ de causa Rescriptum Pontificium à laico contra laicum in causa non Ecclesiastica impetratum, est ipso jure irritum, nisi in casibus mox referendis. Constat *ex C. Licet 10. de Foro Compet.*

655. Si tamen Judices seculares Fidelibus non administrant justitiam, possunt ac debent Judices Ecclesiastici, præsertim SS. Pontifices, succurere & defectum supplere. *C. Ex transmissa 6. cit. C. licet 10. de Foro comp. & cit. C. Novit 13. de Judic.* quidquid reclamant Thomas Michaël *de Jurisdic. thesi 39.* aliisque cum ipso. Non tamen administrat Judex Ecclesiasticus laicis justitiam in causis profanis, quamdiu adiri Judex laicus potest, ideóque non audiuntur, si oppressi vel rejecti à Judice laico inferiore, alium habent Judicem laicum superiorem, quem adire possint. Quod in ipsis etiam miserabilibus personis praxis observat, ut dixi *n. 391. & seqq.*

656. Ut verò in causis etiam temporalibus laicorum procedere possunt Prælati Ecclesiastici in defectum Judicis secularis: ita pariter possunt per viam Denuntiationis Evangelicæ de quolibet peccato

peccato mortali Fideles sibi subjectos corrigere, & si opus, sit per Censuras ad emendationem compellere, ut constat ex citatis Juribus, ac tradit concors Catholicorum DD. sententia. Etsi enim nec ipse SS. Pontifex in causis temporalibus laicorum jurisdictionem habeat, ut cum Innocent. *in cit. C. 10.* docet communis: subjiciuntur tamen Foro Ecclesiastico ratione peccati, praesertim si agatur de perjurio, violata pace &c. Et quidem non solum post commissum peccatum; sed etiam ante, ut videlicet evitetur. *cit. C. 13. de Judic.*

657. Possunt denique Episcopi alique Clerici esse Judices delegati ab Imperatore, alioue Principe seculari in causis civilibus, uti patet ex *C. de Fide Instrument.* Suntque haec delegationes Episcopis factae in Romano Imperio frequentes. Imò & Judices Ordinarij esse queunt, ut cum Panormit. & alijs notat Laym. *L. 1. Theol. Mor. tr. 5. p. 5. c. 8. n. 5.* dummodo abstineant à causis sanguinis. Ac olim passim causae civiles ab Episcopis decidebantur, prout annotavi supra *n. 453.*

S. II.

*An Judex Secularis supplere possit defectum
Judicis Ecclesiastici.*

S U M M A R I U M.

658. *Negativa sententia defenditur.*

659. *Respondetur ad opposita.*

660. *Supplet Judex laicus juxta quosdam in realibus:*

661. *Et in causis mixti fori.*

662. *Nec non in causis feudalibus.*

663. *Si Judex ter interpellatus negligit administrare justitiam locus est appellationi; secus, simplici solum querela.*

658. *Cum juxta dicta n. 655. Judex Ecclesiasticus supplere possit defectum Judicis laici, consequens esse videtur, posse vicif-*

sim ab isto suppleri defectum illius. Et ita fieri posse censet Aufrer. *de Potest. Secul. in Eccles. reg. 4. fallent. 44.* Guil. Benedict. *in C. Raynutius 16. de Testam. V. Et uxorem decis. 2. n. 31.* Cassan. *in Consuet. Burgund. rubr. 2. §. 5. n. 61.* Verùm contrarium deciditur *C. Qualiter & quando 17. de Judic.* ubi cum Prælati præcepisset Pontifex, ut de laicis Clericis conquerentibus plenam faciant justitiam exhiberi, addit: *ne pro defectu justitiæ Clerici trahantur à laicis ad judicium seculare: quod omnino fieri prohibemus.* Quæ decisio cum clara sit, & ut ait Oliva *p. 2. de Foro Eccles. q. 64. n. 4.* praxi recepta, standum eadem est cum Panor. Ant. Butr. ac reliquis omnibus Interpp. Hinc dum Menoch. *remed. 3. retin. possess. n. 358.* ait, Panorm. & Mar. Socin. malè sensisse, dum scribunt, Judicem laicum non posse supplere negligentiam Judicis Ecclesiastici justitiam non administrantis, malè ipse sensit, tum quòd opinionem eorum damnat, tum quòd hos duntaxat refert, cum eam teneant innumeris. Ratio sic decidendi erat: quia naturale est, à majore suppleri negligentiam minoris *Can. Cum firmus 9. q. 3.* non vicissim majoris à minore. Minorem autem dignitate Judicis esse laicum Magistratum Magistratu Ecclesiastico, constat ex *Can. Bene quidem dist. 96. C. Laicis 16. q. ult. & C. Non placuit eod.*

659. Non obstant text. *Can. Filijs 31. 16. q. 7. V. Regis hæc auribus intimare non desinat.* nam vel abrogatus fuit per *cit. C. 17. de Judic.* vel loquitur de casu, quo nullus suppetit modus obtinendæ per Judices Ecclesiasticos justitiæ. Quod tamen nunquam continget, cum ab Episcopo recurri possit ad Metropolitanam, ab hoc ad SS. Pontificem. Ab omnibus his unquam negatam fuisse partibus justitiam nusquam legitur, nec unquam fiet, ut negetur. Textus *Can. si quis cum Clerico 45. 11. q. 1.* est desumptus ex Justiniani *Novellâ 73. & 123.* quibus sicut nihil potestatis adimipotuit Judicibus sacris, ita non potuere canonizari per Gratianum suo eas decreto inferentem, ut notavi suprâ *n. 269.* Ad reliquos textus opponi solitos respondent Suar. *lib. 4. Defens. Fid. c. 14.*

§ 34. ac Emman. Gonzalez in cit. C. 17. n. 4. § 6.

660. Limitant tamen factam assertionem Covarr. Pract. qq. c. 35. n. 2. § n. 3. & Farinac. de Inquisit. q. 8. n. 23. in fin. cum Hostiensi ac alijs, ajuntque posse negligentiam Judicis Eccles. suppleri à laico in realibus, seu quando actio realis intentatur. Huicque opinioni suffragari generalem consuetudinem ait Sperelli decis. 98. n. 42. Hanc suam opinionem si isti DD. extendunt ad Clericos, quasi etiam isti conveniri actione reali possint coram laico, contra Jus scriptum loquuntur, ut constat cum ex cit. C. Qualiter 17. de Judic. tum ex dictis n. 301. De consuetudine dixi n. 303. Illud hinc notandum est, quando DD. loquuntur de quibusdam casibus, in quibus jurisdictio aliqua in causis Ecclesiasticis & contra Clericos à quibusdam Principibus exerceri dicitur, id ab ipsis defendi non solà consuetudine, sed SS. Pontificum privilegijs. Sic, teste Menoch. l. c. n. 357. invaluit observantia Gallix, Hispanix ac Portugallix, Pontificum privilegijs confirmata, ut Clerici vel bonorum Ecclesix dissipatores, vel infirmorum oppressores in negligentiam Judicis Eccles. cogi valeant à Judicibus laicis à dissipatione & oppressione desistere: de quo fuse Emm. Gonzalez l. c. Simile quid receptum est in Bavaria: nam si Prælati de malarum temporalium administratione suspecti fiant, Principes pro suo interesse, ab ijs vigore immemorabilis usus, ac indulti specialis, sicut etiam ipsi Ordinarij quoque vel visitationis tempore vel aliorationes exigere possunt. Ut sic communi consilio & operâ Ecclesiarum commodum procuretur, ut dicitur §. 1. V. Quod si Concordatorum, de quibus supra n. 278. Iisdem Concordatis §. 3. receptum est, ut si Clericis delinquentibus ab Episcopo pecuniaria poena fuerit irrogata, parte aliquâ Notarijs causæ ac Pedellis datâ, residuum in Ecclesiarum fabricas vel similes pios usus, intra Bavarix fines collocetur, ideoque significant Ordinarij Præfectis, in quanto multaverint, ne intercipientur istæ pecuniæ. Additur: Deprehensi verò Clerici cum prohibitis armis in amissione eorum à Magistratu seculari punientur. His similia attuli cit. n. 278.

661. Aliam limitationem, ac jure admittendam, addunt alij cum Ancharano *consil.* 196. & Felino *in cit.* C. 17. de *Judic.* n. 1. *limit.* 2. posse videl. secularem Judicem in causis mixtiformi, non obstante præventionem, procedere, si Ecclesiasticus sit negligens. Ratio est: quia non dicitur prævenisse, qui dolo vel negligentia omittit procedere. C. *Cum plures de Offic. Deleg. in 6. C. Significavit de Offic. Ordin.* Rectè igitur tunc Judex secularis utitur jurisdictione tanquam Judex competens.

662. Eadem est ratio de casu, quo Judex Eccles. cognoscit inter laicos ratione feudi: nam tunc ejus negligentiam supplebit laicus. Panor. *in C. Verùm de Foro comp. n.* 16. Felin. *in cit.* C. 17. Butr. *in C. Caterùm §. de Judic. n.* 3. post Hostiens. ac alios. Quæ causa est, quòd à Judice Ecclesiastico procedente vi jurisdictionis temporalis in feudum concessæ appellatur ad Principem Seclarem. Panorm. *in cit.* C. 5. n. 12. Barbat. *ibid.* n. 46. Et sic in Romano Imperio laici ab Episcopis appellant in causis civilibus ad Imperatorem vel Cameram Imper. Gail. *L. 1. observ. 30. n.* 2. Excipiendi tamen sunt casus, quos attuli suprà n. 291. *in fin.* In illis enim contra Ecclesiasticos Principum seclarium vassallos non est adeundus Princeps seclaris, sed Judex Ecclesiast. ut præter DD. *cit.* n. 291. allegatos observant cum Innoc. & Archidiac. Schrader. *de Feud. p.* 10. *sect.* 6. n. 234. & Marta *de Jurisdic. p.* 4. *casu* 147. n. 20.

663. Utrùm verò ob negligentiam unius Judicis adiri possit alter per viam tantùm querelæ, & simplici, ut vocant, recursus, an per appellationem, controversum est. Illud tenent Bald *in L. ult. §. Illud C. de Tempor. appellat. n.* 9. Paul. Castr. *in L. Quarta §. In eum ff. de Damno infect.* Felin. *in C. Ex tenore de Rescript. n.* 17. Angel. *in L. Quamvis ff. de Dam. infect.* aliique. Posterius cum Panor. Joan. Andr. Host. Dec. ac aliorum communi Menoch. *L. 1. de Arbitrar. q.* 70. n. 15. & Marta *l. c. n.* 18. Dicendum esse videtur cum Oliva *p.* 2. *For. Eccles. q. ult. n.* 16. & Quaranta *in Bullario V. Archiep. Auctoritas n.* 21. post Panor. Felin. ac Decium, si ter requisitus fuerit Judex, ac nihilominus justitiam admini-

administrare neglexerit, appellationi locum esse; secus simplici
solum querelæ. *arg. C. 1. de Suppl. neglig. Pralat.*

§. III.

*An Judex Secularis cognoscere possit de Possessione
Rei spiritualis.*

SUMMARIUM.

664. *Clericus etiam in causa possessoria conveniri nequit coram Ju-
dice laico.*
665. *In causa possessoria rei spiritualis admixtam habente causam
proprietas Judex laicus non est competens etiam adversus
laicum.*
666. *Nec, si agitur possessorio Adipiscendæ.*
667. *De possessorio Retinendæ & Recuperandæ dubium est.*
668. *Nec in hoc est competens Judex laicus.*
669. *Rationes assertionis afferuntur.*
670. *& trib. seqq. Solvuntur opposita.*
671. *Multò minus judicare potest laicus super causa possessionis eti-
am rei profana, si reus est Clericus.*

664. In hac celebri quæstione magnâ partium contentione
agitata advertendum est in primis, sermonem non esse, nec esse
posse de casu, quo Clericus in possessorio est reus. Convenien-
dum enim solum coram Judice suo competente seu Ecclesiastico,
certum est, ut supra de privilegio Fori Clericalis fusè est demon-
stratum. Deinde solerter distinguendum est (quod multi face-
re negligunt) possessorium *Adipiscendæ* à possessorio *Retinendæ*
& *Recuperandæ*: & causa possessoria, quæ habet admixtam ratio-
nem proprietatis, ab ea, quæ proprietatis causam admixtam non
habet, sed de nuda possessione vertitur.

665. Quando causa possessoria Rei spiritualis, v. g. Benefi-
cij, Jurispatronatûs, Decimarum, admixtam habet causam pro-
prieta-

prietatis, à solo Judice sacro expediri potest Panorm. Bart. aliique Interpp. in C. 2. de Juram. Calum. Covarr. practic. qq. c. 35. n. 1. concl. 1. ac alij communissimè. Nec existimo, aliquem dissentire. Tametsi enim Gail. L. 1. observ. 38. n. 2. Guido Papæ decis. 85. Boërius decis. 60. n. 23. ac alij, videantur tenere, causam possessoriam Rei sacre indiscriminatim pertinere ad Judicem etiam laicum, si tamen eorum verba bene ponderentur, apparebit, eos loqui de solo possessorio, & ubi causa proprietatis non concurrat. Neque loqui aliter potuere: quia possessorium judicium Rei spiritualis habens admixtam causam proprietatis minimè dici potest temporale, ut bene ait Covarr. l. c. & patet ex C. 3. de Ordin. Cognition. ac C. 7. qui filij sint legitimi, cum admixtam habeat cognitionem juris spiritualis. Neque hinc procedit ratio eorum, qui cognitionem possessionis Rei spiritualis concedunt Judici laico, quando ajunt: possessio est nudi facti; at hoc est aliquid merè temporale. Non enim nudi facti est, si etiam de proprietate, utpote quæ juris est, agitur.

666. Solus insuper Judex sacer est competens, quando agitur possessorio Adipiscendæ. Ita omnes teste Beroio l. c. & Menoch. de Recuper. possess. remed. 15. n. 235. Ratio, ut idem ait consil. 268 n. 8. manifesta est: quia juxta L. 2. §. quedam & §. seq. ff. de Jurisdic. hoc judicium annexam habet causam proprietatis, cum cognosci debeat, an, qui petit possessionem, habeat titulum, quo mitti debeat in possessionem, v. g. Beneficij, Decimarum. Unde hæc assertio est corollarium prioris, necessariâ consecutione inde fluens.

667. Igitur controversia solum esse potest de possessorio Retinendæ & Recuperandæ, quando videlicet is, qui est in possessione, in ea turbatur, vel eadem spoliatur. Hic verò complures sunt, qui cognitionem tribuunt etiam Judici laico, & communem doctrinam esse affirmat Gail. l. c. n. 2. & 4. ac praxi Camerae Imper. receptam, cum ibi in causis Decimarum, quando super possessorio lis est, citationes decernantur, & appellationes recipiantur.

668. Verùm dicendum est, Judicem laicum non esse competentem in iudicio possessorio, tametsi sit solùm de Retinenda aut Recuperanda possessione. Ita cum Anton. de Butrio, Dec. Lignan. Claro, Cravetta, Curtio Jun. ac aliorum communissima tradunt Gratian. tom. 2. *discept. forens. c. 238. à n. 4.* Sperelli *decis. 8. à n. 17.* Schrader. de Feudis p. 10. *sect. 1. n. 84.* Moneta de *Decim. c. 8. q. 1. à n. 10.* Barbosa de *Offic. Parochi c. 28. §. 4. n. 4.* ubi plurimos allegat, Emman. Gonzalez in *C. 13. de Decim. n. 4.* ubi Suarezium malè refert pro opinione contraria, Pirhing *tit. de Decim. n. 163.* Palao *tr. 10. disp. un. pun. 15. n. 8.* ubi ait, ita certissimè tenendum esse, Leander à SS. Sacram. p. 3. *Moral. tr. 6. disp. 2. q. 33.* Leüren. p. 1. *Fori Benefic. q. 497. n. 4.*

669. Ut ita sentiam, moveor I. quia *Clem. un. de causa poss. & propr. & Clem. un. de sequest. poss. & fruct.* cognitio de possessione rerum spiritualium tribuitur Judici sacro. Neque valet, quod ajunt adversarij, hinc solùm sequi, quòd is judicare de causa possessionis possit cumulativè; non verò, quòd privativè, & excluso Judice laico. Nam ex eo, quòd Jura sacra cognitionem causæ Hæresis, Simonix, Matrimonij, Jurispatronatûs &c. tribuunt Judici sacro, concedunt ipsimet, quòd illa Judici sacro privativè competat, ergo pariter ex eo, quòd possessorij spiritualis causam tribuunt Judici sacro, ritè infertur, quòd ipsi soli tribuant. II. Qui agit possessorio Recuperandæ, debet titulum saltem coloratum probare, si agitur de possessione rei spiritualis, puta Beneficij, Jurisdictionis &c. ut pluribus relatis docent Menoch. *cit. remed. 15. à n. 223. 463. 458. 466.* Peregrin. de *Fidei-commis. art. 52. n. 152.* Cravetta *consil. 258. n. 9.* Gratian. *l. c. n. 8.* Moneta *l. c. n. 13.* ac alijs. Pariter in iudicio Retinendæ ostendendus est titulus coloratus, seu coloranda est, ut loquuntur, possessio, uti tradit idem Menoch. *remed. 3. Retinendæ n. 334. & seq.* cum Imola, Osafo, ac alijs, eosque, qui cum Panorm. asserunt, necesse non esse probari titulum, ita explicat, ut sensus sit, non esse probandum plenè & concludenter; probandum tamen esse

coloratè. An verò titulus sit coloratus, & an sufficiat, ut quis in possessione manuteneatur, vel in eandem restituatur, quæstio non meri facti, sed juris est. Atqui quæstionem juris in causa spirituali decidere nequit laicus, tametsi sit solum incidens, ut dixi *n. 637.* & fatentur Adversarij. III. Causa spiritualis, & quasi, seu spirituali annexa, tractanda est à solo Judice sacro, ut constat ex Juribus adductis *n. 614.* & tradit communis omnium DD. *in C. 2. ac 3. de Judic. & C. 3. de Ord. cognit.* Quòd autem possessorium rei spiritualis sit temporale, nullo solido niti fundamento, ait Menoch. *cit. remed. 15. n. 219.* ubi contrariæ opinionis fundamenta evertit. Afferitque Barbatia *in C. ult. de Judic.* tenendum esse pro certo, quòd propriè ac strictè quæstio possessoria rei spiritualis dicatur spiritualis. IV. Possessoria & Petitoria causa connexæ sunt, & ab eodem Judice tractandæ, ut dixi supra *n. 571.* ex *C. 1. de causa possess. & L. Nulli 10. in fin. C. de Judic.* Cùm ergo causa Petitorij tractetur à Judice sacro, tractanda pariter ab eodem est causa Possessorij. Plures alias rationes accumulans Schrader. *cit. p. 10. de Feud. sect. 1. à n. 84.* & Curt. Jun. *de Feud. p. 7. q. ult. à n. 24.*

670. Opponunt Adversarij I. Possessorium rei spiritualis non est spirituale. Verùm Glossa *in C. 2. de Juram. Calum.* quæ id asserit, communiter reprobatur, ut ajunt Aufrer. *decis. 470.* & Covart. *cit. c. 35. n. 1. §. Non oberit.* Et, si Monetæ credimus *l. c. n. 14.* nullus magni nominis Doctor id absolutè tenet, sed ad summum, possessorium rei spiritualis non esse merè spirituale, sed quasi.

671. Opponunt II. Possessio in facto consistit. Cùm ergo factum nihil spirituale contineat, poterit de eo judicare Judex secularis. Verùm quanquam possessio plurimum facti habet, ut dicitur *L. 19. ff. Ex quib. caus. major. plurimum tamen ex jure mutuatur,* ut dicitur *L. 49. ff. de acquir. possess. & vocatur jus Rei L. 31. §. 1. ff. de Action. empt. & jus possessionis L. 15. §. 35. ff. de Damno infect. L. 44. ff. de Acquir. possess. L. 10. C. eod.* Hinc à Bart. ac alijs *in L. 1. ff. eod.* definitur, quòd sit *jus insistenti Rei non prohibita possideri.* Licet igitur à facto pendeat, dum apprehensionem

tionem & retentionem requirit, reverâ tamen in jure consistit, cum sit jus insistendi, variôsque Juris effectus habeat, ut Usucapionem, meliorem in dubio conditionem, præsumptionem dominij actituli, fructuum acquisitionem, actionem publicianam &c. Hinc ait Covarr. *Pract. qq. c. 35. concl. 2. §. Verum* opinionem, quæ asserit, causam possessionis rei spiritualis vel quasi spiritualis examinari per laicum Judicem posse, si nihil proprietatis mixtum habeat, destitutam esse omni legum & canonum auxilio, ac ideò falsam censet. Quam censuram fieri ab hoc doctissimo Viro, multa aliàs Potestati Seculari tribuente, ac propterea à non paucis acriter reprehenso, mirum est. Ego ab illa mihi abstinendum esse existimo, nec facillè damnandam praxim Camera Imperialis ac aliorum Tribunalium, juxta quam quæstio super possessorio *retinenda ac recuperanda* etiam ad cognitionem Judicis laici, tanquam causa mixta, pertinet; quando reus est laicus. Habet certè hæc praxis locum in Bavaria quoad decimas, cum confirmata fuerit §. *V. v. Sic etiam* Concordatorum, de quibus supra n. 278.

672. Opponunt III. Possessio nihil commune habet cum Proprietate. *L. 11. §. Nihil. ff. de Acquir. poss. L. 17. §. 52. ff. eod. L. 3. §. ult. ff. Uti possidet. & L. 21. §. qui possessionem. ff. quod met. caus.* Respondetur cum Schrader. *l. c. n. 86. Menoch. cit. remed. 15. n. 219. Moneta l. c. n. 14. post Panorm. Aufrer. Beroium,* ac alios, possessioni nihil quidem commune esse cum proprietate quoad acquisitionem & amissionem; item quoad hoc, quòd sententia lata in possessorio non pariat exceptionem rei judicatae in petitorio: esse tamen communem earum causam quoad cognitionem & continentiam, quæ dividi non debet, juxta *L. 10. C. de Judic. §. C. 1. de causa possess.* ac communem Interpp. apud Curt. Jun. *l. c. n. 23. Clarum L. 5. §. Feudum q. 90. n. 9. Schrader. l. c. à n. 77.* Aliàs, ut discurret Menoch. *l. c. laicus etiam in judicio Adipiscendæ competens foret: quod falsum esse dicit, & dixi paulò antè n. 666.* Præterea, axiomatis illius, proprietati nihil commune

esse cum possessione, sensus alius non est, quàm quòd quis possit habere unam, quin habeat alteram.

673. Opponunt IV. In possessorio rei spiritualis juratur de calumnia. *C. 13. de Restit. spoliat.* Quod tamen iuramentum in causis spiritualibus non exigitur. *C. 2. de Juram. Calum.* ergo causa possessoria de re spirituali non est spiritualis. At nec istud assertioni nostræ adverstatur. Nam *cit. C. 13.* non exigebatur iuramentum calumniæ, sed malitiæ, quod longè diversum est ab illo, ac etiam in causis spiritualibus exigi potest. Imò etsi in his causis olim non exigetur iuramentum calumniæ, præstari tamen modo debet, sicut in causis profanis. *C. 1. §. ult. de Juram. Calum. & Clem. saepe de V. S.* ac olim præstandum erat super exceptionibus postea emergentibus, vel quando præsumptio erat contra excipientem, ut cum Glossa aliisque notat Panor. *in cit. C. 13. n. 19.*

674. Illud porrò constitutissimum est, ut ait Covarr. *l. c. §. Primum etenim.* quòd non possit Iudex secularis, quicumque sit, quoties agitur inter Clericos, aut reus tantùm Clericus est, de causa possessoria tractare, tametsi fateremur, eam esse temporalem, & licèt res, de cuius possessione contra Clericum agitur, sit temporalis ac profana. Cùm Clericus ex utriusque Juris regulis apud Iudicem Ecclesiasticum conveniendus sit, nec ulla vel ad speciem probabilis ratio afferri possit, quæ suadeat, quòd regula de sequendo Rei foro exceptionem patiat in possessorio. Neque consuetudo contraria vim ullam habere potest, ut idem Covarr. *l. c.* observat, & constat ex dictis *n. 231.* Consuetudinem Galliæ privilegio Martini V. & Leonis II. defendunt Guido Papæ aliique apud Gutierrez *Lib. 1. Canon. qq. c. 34. n. 22.*

§. IV.

An Iudex Secularis cognoscere possit super facto rei spiritualis.

SUM.

SUMMARIUM.

675. Causam facti de re spirituali decidere nequit Judex laicus, si Clericus est reus, aut mista est quaestio Juris.
676. Proponitur opinio affirmantium posse Judicem laicum super facto rei spiritualis pronuntiare.
677. & 678. Impugnatur duplex, quam addunt, limitatio.
679. Statuitur sententia negans.
680. & 681. Stabilitur eius ratio.
682. Solvuntur opposita.

675. In hac quoque celeberrima quaestione praesupponendum est primò, controversiam non esse, nec esse posse, de casu, quo Clericus est reus: constat enim ex dictis, contra ipsum adendum esse Judicem Eccles. non tantum, si vertatur causa super facto rei spiritualis, v. g. utrum susceperit sacros Ordines, aut Beneficium, utrum electus aut confirmatus fuerit, utrum sit in quasi possessione juris decimandi vel praesentandi; sed etiam, si solum super facto rei temporalis, v. g. an mutuum contraxerit, emerit vel vendiderit rem profanam. Praesupponendum est secundò, sermonem solum esse de casu, quo super nudo facto rei spiritualis dubitatur. Convenit enim inter omnes, si quaestio facti admixtam habeat quaestionem juris, solius Judicis Eccles. esse eam decidere. Ex. gr. si non tantum dubitatur, utrum Titius & Berta inierint matrimonium, sed etiam, utrum validè. Nam licet daretur, posse laicum Judicem cognoscere de quaestione utrum matrimonium fuerit initum: quia tamen altera, utrum validè, est quaestio juris, pertinens, utpote circa rem spiritualem, ad cognitionem solius Judicis Eccles. non poterit illam decidere laicus, sed remittere tenetur ad Eccles. ne continentia causae dividatur.

676. Igitur de quaestione solius facti loquendo, fatendum est, complures censere, eam etiam à Judice laico decidi posse. Ita Bartol. in L. Quoties C. de Judic. & in L. Titia ff. Solut. matr. Alex. aliique, quos referunt & sequuntur Menoch. remed. 13. recup.

poss. n. 212. § 223. Barbosa *in cit.* L. Titia n. 24. Farin. *de Inquisit.* q. 8. n. 25. Oliva p. 1. *Fori Eccles.* q. 8. n. 51. (qui tamen malè allegant. Panormitanum & Covarru.) Sanchez L. 3. *de Matrim.* q. 54. n. 4. Fundamentum est: quia talis causa nullo modo est spiritalis & Ecclesiastica, sed merè profana. Verùm hoc ipsum fundamentum est dubium & de ipso tota est controversia: interrogare enim, utrùm quæstio facti de re spiritali pertineat etiam ad forum profanum, aliud non est, quàm quærere, utrùm sit purè Ecclesiastica, an verò mixta & pertinens etiam ad Judicem laicum. Imò si hoc fundamentum verum foret, & causa hujusmodi merè, ut volunt, esset profana, non apparet, quomodo etiam à Judice Ecclesiastico, quando agitur contra laicum, decidi possit, uti posse ipsi fatentur.

677. Limitant tamen suam assertionem primò, ajuntque, posse à Judice Eccles. prohiberi Judici laico cognitionem causæ etiam in solo facto consistentis, si objectum est spirituale, & hac inhibitione factâ non posse illum se amplius intromittere, si causam ante inhibitionem nondum cœpit. Covarr. p. 2. *de Matrim.* c. 8. §. 12. n. 10. Farinac. l. c. *sublim.* 2. post Butr. Gerard. ac alios. Verùm hæc parùm consequenter dici videntur: si enim causa, quæ vertitur super solo facto rei spiritalis, non est spiritalis, sed profana, non apparet, quomodo illam trahere ad se solum possit Judex Eccles. & laicum excludere.

678. Limitant secundò, distinguendo inter causas purè spirituales, seu quæ tales sunt tam ratione rei quàm personarum, uti sunt causæ Beneficiales, Ordinis, Jurisdictionis sacrae, Electionis &c. & inter eas, quæ spirituales quidem sunt ratione materiae & objecti, nihilominus tamen in laicos cadunt, uti est causa Matrimonij, Perjurij, Usurarum &c. Super illis, ajunt, cognoscere non posse Judicem laicum, tametsi quæstio sit de solo facto; posse tamen in quæstione facti super posterioribus. Ita cum Anchar. Alex. Vincent. de Franch. Aufrer. ac alijs Menoch. l. c. Farin. l. c. *sublim.* 4. Sed neque ista cohærent. Nam Hæresis & Simonia etiam

in laicos cadunt, ac nihilominus cognitio super his criminibus commissis (quæ causa est super solo facto) nihilominus ad solum tribunal sacrum pertinet, ut ipsimet admittunt. Præterea potestas excommunicandi non cadit in laicos, ac nihilominus super quæstione facti, utrum quis sit excommunicatus, cognoscit; ut volunt, etiam Judex laicus. Similiter Beneficium Ecclesiasticum non cadit in laicos, quo tamen non obstante laicus juxta ipsos cognoscit super facto respiciente Beneficium, v. g. an hic Clericus habeat habueritve hoc illudve Beneficium, an sit electus, præsentatus &c.

679. Itaque sequendi videntur Panor. in *C. Tuam de Ord. cognit. n. 10.* Roman. *ibid. n. 5.* Bald. & Jason in *L. Quoties C. de Judic. Fulgos. consil. 133. ad fin.* Corneus *consil. 227. n. 6.* Aretin. in *L. Omni novatione C. de SS. Eccles. n. 3.* Dec. in *C. 2. de Judic. n. 24.* Octavian. *decis. 137. n. 10.* Belluga in *Speculo Princip. rubr. 11. §. Videamus n. 5.* Imola in *L. Titia ff. Solut. matr. & in C. Cum sit generale de Foro comp. Lopus alleg. 55.* Moneta de *Decim. c. 8. q. 1. n. 14.* Azor *p. 1. l. 7. c. 25. q. 5.* Fachin. *lib. 1. Contr. c. 44.* ac alij, dicendumque, quæstionem super facto rei spiritualis ad solum Judicis Eccles. cognitionem pertinere. Ratio est: quia, etsi hæc quæstio, v. g. utrum Matrimonium fuerit contractum, sit facti, est tamen super Matrimonio; at contractus matrimonialis est res spiritualis & Ecclesiastica; super rebus autem spiritualibus cognoscere non potest Judex laicus.

680. Patet hujus rationis soliditas & vis ex *C. si Judex laicus 12. de Sent. Excomm. in 6.* ubi deciditur, quæstionem, *an aliquis sit Clericus* (quæ est quæstio facti) decidendam esse à Judice Eccles. additâ ratione *quia de re Eccles. & spirituali*, videl. de Ordine. At non minus quæstio, an initum fuerit matrimonium, est de re Eccles. & spirituali, quia est de Matrimonio, sicut illa de Ordine. Respondet Barbosa in *L. Titia ff. Solut. matr. n. 28.* & ex ipso *Olive l. c. n. 54.* in casu *cit. L. si Judex* mistam esse cum quæstione facti quæstionem Juris, eò quòd, dum agitur de remittendo Clerico, non

non solum agatur de quasi possessione Clericatus, sed etiam de veritate & valore tituli Clericalis. Verum hæc ipsa procedunt in alijs casibus: nam dum v. g. agitur de contracto matrimonio in ordine ad successionem in bonis defuncti, aut de electione ad Beneficium, præsentatione, collatione &c. non agitur de nudo facto matrimonialis contractus initi, aut collati Beneficij, sed etiam de ejus valore; cum nihil profit contractum esse celebratum, aut collationem esse factam, nisi actus fuerint validi. Itaque sicut ex dicto capite Judex laicus non potest cognoscere super Clericatu, ita nec super contracto matrimonio aut collato Beneficio. Et ita de reliquis.

681. Respondent alij secundò, casum *cit. C. 12.* nec non illum de Hæresi & Simonia (de quibus supra n. 625.) & si qui sunt similes, esse speciales, ac propterea, quod de illis statutum est, ut videl. coram solo tribunali sacro decidantur, non esse trahendum ad alios non expressos. Verum hæc quoque responsio robore caret. Ut enim dici posset, dictas causas esse singulares & exceptas, proferri deberet regula, à qua sint excepti: at proferri nulla potest. Imò potiùs Jura pro illis allegata regulam pro alijs non expressis faciunt, cum ratio ibi allegata æqualiter procedat de reliquis non expressis, & sic illæ expressæ exemplum sunt reliquarum, non exceptio.

682. Neque, uti existimat Emm. Gonzalez in *C. Tuam de Ord. cognit. n. 3.* contrariæ opinioni patrocinatur text. *C. Licet 2. de Jurejur. in 6.* ex quo sumitur, posse Judicem laicum compellere ad servandum juramentum; aut *C. Decernimus 8. de Sent. Excomm. in 6.* vi cujus tenentur Judices seculares repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando, & testificando in suis Curijs & judicijs. Nulla enim vel ibi vel alibi iisdem conceditur cognitio super juramento aut excommunicatione; sed solum, ut eos, quos constat jurasse, compellant ad standum juramento; & illos, quos noverint excommunicatos, à suo tribunali rejiciant. Quod dum faciunt, vel dum obligatos decimas dare ad solvendum cogunt,

gunt, aut sponsum ad implenda sponsalia, conjugatos ad cohabitandum &c. nullam cognitionem super causa Eccles. assumunt, sed supposito valore juramenti, matrimonij &c. solum executionem urgent. Cæterum hic solum dixi, quæ considerato Jure scripto probabiliora visa sunt; absit enim, ut contrariam opinionem multorum gravium DD. auctoritate roboratam, & praxim multorum Tribunalium eadem opinione nixam, condemnem, aut tutò praticari posse negem.

CAPUT III.

De Causis Feudalibus.

§. I.

Quandonam de Causa Feudi cognoscat Feudi Dominus.

SUMMARIUM.

683. *Causas Feudales decidunt vel Feudi Dominus, vel Pares Curia, vel Judex Ordinarius, vel Arbitri.*
684. *Inter Vasallos super Feudo litigantes competens Judex est Feudi Dominus.*
685. *Tametsi hic sit privatus & non nobilis.*
686. *Explicantur Jura in oppositum allata.*
687. *Certis in casibus Feudi Dominus non est Judex.*

683. Certum & speciale Forum habent Causæ Feudales, seu quæ super Feudo vertuntur. Et quidem pro diversitate litigantium, imò & caufarum, diversum Forum est. Est enim de Feudo lis aliquando inter Vasallos, aliquando inter Dominum & Vasallum, quandoque inter Dominum & Extraneum, quandoque inter Vasallum & Extraneum. Unde triplex est Judex, nempe vel Dominus Feudi controversi, vel Pares Curia, vel Ordinarius. Eas

U uu

decidit